

OVER DE ONDERSCHIEDING
„NATUURLIJK STELSEL EN KUNSTMATIG STELSEL”,
MET TOEPASSING OP HET MYCOLOGISCH STELSEL
VAN ELIAS FRIES.

Weinige uitdrukkingen zijn den natuuronderzoeker betref bekend dan deze: *natuurlijk* stelsel en *kunstmatic* stelsel. Nogtans schijnt het wel, dat niet velen een helder denkbeeld hebben aangaande het verschil, dat er tusschen een natuurlijk en een kunstmatic stelsel bestaat. Mij althans is het niet gelukt in eenig handboek over dat verschil andere dan onbestemde uitdrukkingen te vinden. Kortom, ik acht eene nieuwe poging om eene bepaling van „natuurlijk stelsel” in tegenoverstelling van „kunstmatic stelsel” te geven hier niet overbodig. En levert die poging eenige uitkomst op, dan wil ik trachten deze toe te passen op mycologisch gebied, ik wil ze dan namelijk gebruiken tot maatstaf voor eene critiek van het bekende stelsel van ELIAS FRIES.

Wat is nu het eigenaardige, waardoor een natuurlijk stelsel zich onderscheidt van een kunstmatic stelsel?

Om het antwoord voor te bereiden herinner ik aan deze waarheden. Elk stelsel bestaat uit eene vertakking van indeelingen, indeelingen, van welke eene de hoogste is en het stelsel domineert. Elke indeeling geschiedt naar een zeker *beginsel*. Dit beginsel is ontleend: of aan een bepaald orgaan of aan eene bepaalde functie. Van veel belang voor den aard van het stelsel is het beginsel, dat aan de hoofdindeeling van hetzelfde ten grondslag ligt. Nu geldt bij een groep van organismen m. i. deze regel: *hoe meer gewigt dat orgaan of die functie, welke de hoofdafdeeling van het stelsel bepaalt, heeft voor de instandhouding van de groep, des te meer heeft dat stelsel aanspraak op den naam van „natuurlijk”*¹⁾.

¹⁾ Het hoogste proces is de *ontwikkeling* van het gansche organisme. Daarom gaat een volmaakt stelsel van de ontwikkelingswijze uit.

Heeft, bij voorbeeld, een botanisch stelsel aan de wijze van voortplanting der planten het beginsel zijner hoofdindeeling ontleend, dan staat het hooger dan zulk een stelsel, waarbij men begint met de planten naar den *vorm van het blad* te rangschikken.

Kortom, elk goed systematicus streeft er naar het gewichtigste orgaan, de gewichtigste functie van zijne natuurgewrochten op te sporen en deze daarnaar te rangschikken. Vervolgens doet hij zijn best het zóó in te rigten, dat de volgorde der ondergeschikte afdeelingen gelijken tred houdt met de belangrijkheid der organen of der functien, zóó b. v. dat de *tweede* onderafdeeling tot beginsel heeft dat orgaan, hetwelk in belangrijkheid de *tweede* plaats bekleedt, enz., enz. Is hem dit gelukt, dan heeft hij een volmaakt stelsel, m. a. w. het ideaal van een stelsel gevonden.

Zóó staat het m. i. met ons vraagstuk. Passen wij nu, overeenkomstig ons voornemen, de bovenstaande opmerkingen op het stelsel van den beroemden Noordschen mycoloog toe.

Het is er ver van af, dat FRIES de juistheid van onze beschouwing niet gevoeld zou hebben. Inderdaad, de hoofdindeeling van zijn stelsel is aan de voortplantingsorganen ontleend. Zijne *Hymenomyceten* b. v. onderscheiden zich van zijne *Discomyceten* door de wijze van zaadvorming. Ook bij de indeeling van de *Hymenomyceten* (in *Agaricini*, *Polypori* enz.), gaat het nog goed. Ja, als FRIES de *Agaricini* indeelt naar de vraag, of ze al of niet een *velum universale* hebben, ook dan kunnen we ons met hem verenigen. Maar, eene groote fout in zijn stelsel is het, dat hij nu de *kleur van de sporen* tot grondslag van zijne verdere classificatie maakt. *De kleur van de sporen!* Is het niet of men eene groep van phanerogamen indeelde in planten met witte zaden, planten met zwarte zaden, planten met bruine zaden enz., enz.?!

Neen: de kleur van het zaad schijnt in de organisatie van eene plant eene ondergeschikte rol te spelen; men mag ze derhalve bij eene classificatie niet gebruiken, tenzij zeer laat, b. v. als middel om eene bepaalde soort van eene aanverwante soort te onderscheiden. Tot dit laatste nu bezigt FRIES bij de *Agarici* niet zelden de *gedaante der lamellen*. M. i. heeft hier bepaaldelijk eene verwisseling van indeelingsbeginsels plaats. De gedaante van de lamellen schijnt mij toe, voor den paddestoel van meer belang te zijn dan de kleur der sporen. Zij schijnt het gansch ontwikkelingsproces der plant nader te staan, of wil men:

hierbij eene grootere rol te spelen. Ik had daarom gaarne gezien, dat de uitstekende Natuuronderzoeker ons geleverd had een stelsel, waarin de *Agaricini* bij tijds naar de gedaante der lamellen gerangschikt waren. En ik hoop door deze regelen elken mycoloog, die een voldoende materiaal tot zijne beschikking heeft, tot eene dergelijke poging op te wekken.

Ten slotte nog een bewijs voor de waarheid, dat de kleur der sporen niet door FRIES ter regter tijd gebruikt is.

Het is er, volgens FRIES zelf, ver van af, dat men de kleur der sporen hier zoo gaaf zou kunnen gebruiken. Ja, volgens hem, kan men dit niet doen zonder eerst eene bepaalde groep, de zoogenaamde *Cortinariï*, te hebben afgezonderd. En, deze *Cortinariï* kenschetst hij aan eigenschappen, die met den „habitus” in verband staan en een zekeren blik, eene zekere opmerkingsgaaf onderstellen. Dit nu geeft aan de gansche classificatie iets onbestemds en drukt op merkwaardige wijze het zegel op hetgeen wij zooveel gezegd hebben.

Wij zien dan belangstellend uit naar een stelsel, in hetwelk de *Agaricini* bij tijds naar de gedaante der lamellen gerangschikt zijn.

SENS (Yonne), 2 Sept. 1867.

F. A. HARTSEN.